

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในพื้นที่ภาคเหนือรายภูบางส่วนเป็นชนเผ่าหรือชาวไทยภูเขา โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นที่สูง และพื้นที่ป่าและบริเวณแนวภูเขาที่พรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และจากการสำรวจพบว่าจังหวัดเชียงใหม่ชาวไทยภูเขาอยู่มากที่สุดมีชนต่างเผ่าพันธุ์ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ เย้า ลีซอ ละว้า อีเก้อ และปะหล่อง ชนเผ่าเหล่านี้มีความแตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด และ ประเพณี ที่สำคัญคือการประกอบอาชีพที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ การบุกรุก ทำลายป่าไม้ ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ต้นน้ำลำธารอันเป็นต้นกำเนิดที่สำคัญของแม่น้ำหลายสาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความมั่นคงของชาติ อันเนื่องมาจากการลักลอบปลูกฝิ่น ซึ่งเป็น สิ่งเสพติดที่เป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ

ประมวลและคณะ (2539) ได้รายงานผลการสำรวจว่า ประชากรชาวเขาอาศัยอยู่ในป่าเขาของ ไทย 20 จังหวัด มีจำนวนทั้งสิ้น 790,369 คน ในจำนวนนี้เกือบทั้งหมด (734,996 คน) อาศัยอยู่ใน 14 จังหวัดภาคเหนือ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงพบมากที่สุด ประมาณร้อยละ 50.7 ของประชากรชาวเขาทั้งหมด (402,095คน) รองลงมาคือชาวเขาเผ่าม้ง พบประมาณร้อยละ 15.9 (126,174 คน)

ในบริเวณเขตที่สูงอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ และส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวเขาเผ่าม้งและเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งมีฐานะยากจน และการประกอบอาชีพของชาวเขาเหล่านี้จะมีการทำไร่หมุนเวียนอย่างเป็นระบบแต่จะกลับมาทำที่เดิม ประมาณทุก 5-10 ปีซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และเป็นป่าสมบูรณ์ของต้นน้ำปิงซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานราชการหลายฝ่ายพยายามหาทางแก้ไขปัญหาของชาวเขา กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2524 พร้อมได้จัดเจ้าหน้าที่ขึ้นมาประจำ โดยเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรชาวเขา ซึ่งเป็นการช่วยลดการบุกรุกพื้นที่ป่าให้หมดไป โดยการเปลี่ยนจากการทำการเกษตรแบบเดิมมาเป็นการทำการเกษตรแบบยั่งยืนและรักษาเอกลักษณ์ของชาวเขาให้คงไว้ โดยมีแนวทางการส่งเสริมดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการผลิตพืชอาหารให้เพียงพอแก่การบริโภคในท้องถิ่น
2. ส่งเสริมการผลิตพืชรายได้ซึ่งสามารถทดแทนรายได้จากการปลูกฝิ่น
3. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันการเกษตรอันจะนำไปสู่การจัดการรวมกลุ่มกันทำงาน
4. ส่งเสริมให้มีการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ดังกล่าวมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสำหรับการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาว โดยเฉพาะพืชผักที่สำคัญ ได้แก่ ชุกินี พริกหวาน แครอท และไม้ดอกเมืองหนาวที่สำคัญ ได้แก่ เบญจมาศ และเยอบีร่า ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ทางศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง-อินทนนท์ จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวดังกล่าวให้กับชาวเขาทั้งเผ่าม้งและเผ่ากะเหรี่ยง เพื่อสนองนโยบายของสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทราบถึงทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาต่องานส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการปรับปรุงการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์และในพื้นที่อื่นต่อไป เพื่อเป็นการลดปริมาณการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธารจากเกษตรกรชาวเขาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งและกะเหรี่ยงต่องานส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวของเกษตรกรชาวเขาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง-อินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้กับศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์และศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงในพื้นที่อื่นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะเกษตรกรชาวเขาที่ได้รับการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

นิยามศัพท์

เกษตรกรชาวเขา หมายถึง เกษตรกรที่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้งในพื้นที่ของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ หมายถึง หน่วยงานหนึ่งของกรมส่งเสริมการเกษตรที่จัดตั้ง โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกรในเขตพื้นที่สูง

ชาวเขาเผ่าม้ง หมายถึง ชาวเขาเผ่าหนึ่งที่อยู่พหุมาจากประเทศจีน มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การแต่งกายและศาสนาแตกต่างไปจากคนไทย จะมีการตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่บริเวณภูเขาในภาคเหนือ โดยจะมีการปลูกพืชซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศไทยที่สำคัญ

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมายถึง ชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศไทย มักอาศัยอยู่ตามชายแดนไทย-พม่า ดำรงชีพด้วยการปลูกข้าวและพืชผักต่างๆ โดยการทำนาดีและการทำไร่แบบหมุนเวียนอย่างเป็นระบบจะกลับมาทำที่เดิมทุก 5-10ปี ทางราชการบางกลุ่มยังมองว่าเป็นปัญหาบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย

อายุ หมายถึง อายุเต็มของหัวหน้าครัวเรือนชาวเขาทั้งสองเผ่าที่ถูกสัมภาษณ์

เผ่าพันธุ์ หมายถึง ความแตกต่างทางเชื้อสายของเกษตรกร ซึ่งได้มีการศึกษาระหว่างชาวเขาเผ่าม้งและชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือแนวความคิดของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกับเผ่าม้งที่มีต่องานส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาวของศูนย์ส่งเสริมเกษตรที่สูงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หมายถึง การที่เกษตรกรชาวเขาได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ของทางการ จากหน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยงานส่งเสริมการเกษตร และอื่นๆ และได้รับการส่งเสริมการเกษตรและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

รายได้จากการเกษตร หมายถึง รายได้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการโดยการปลูกผักและไม้ดอกเมืองหนาวและรายได้จากการเกษตรอื่นๆ

รายได้จากการประกอบอาชีพอื่นๆ หมายถึง รายได้จากนอกภาคการเกษตรและอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้าง หาของป่า ค้าขาย ฯลฯ

ลักษณะครอบครัว หมายถึง ครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยว

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง ขนาดพื้นที่หรือจำนวนไร่ที่ทำการเกษตรทั้งหมดที่เกษตรกรมีอยู่ทั้งที่เป็นเจ้าของและเช่าผู้อื่น

แรงงานที่ใช้ในการเกษตร หมายถึง จำนวนแรงงานทั้งหมดที่ช่วยกันทำการเกษตร

ระบบการปลูกพืช หมายถึง ระบบการทำการเกษตรของเกษตรกรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้ง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University